

Tjänstepension – livslång trygghet eller ett kortsiktigt ekonomiskt lyft?

Samt en jämförelse med uttagstiderna i några grannländer

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning	4
2. Bakgrund: den totala pensionens olika delar.....	5
2.1 Pensionsreformen på 1990-talet	5
2.2 Allmän pension.....	5
2.3 Kollektivavtalad tjänstepension.....	6
2.4 Privat pension.....	6
2.5 Pensionsdelarna inom total pension då och nu.....	6
2.6 Sammanfattning.....	7
3. Regelverk och åldersgränser i tjänstepensionen	8
3.1 Bakgrund om tjänstepensionen.....	8
3.2 Automatisk utbetalning av tjänstepension och lägsta ålder för uttag	9
3.3 Uttagstider	9
3.4 Pausa och förlänga uttagstid av tjänstepensionen.....	10
3.5 Sammanfattning.....	11
4. Medlemsundersökning om bland annat korta uttag av tjänstepension	12
4.1 Uttagstid för tjänstepensionen.....	12
4.2 Hur stor del av de svarandes totala tjänstepension tas ut på kort tid?.....	13
4.3. Andra inkomster utöver allmän pension och tjänstepension	13
4.4 Klarar sig äldre idag på enbart allmän pension?.....	14
4.5 Sammanfattning.....	15
5. Effekter över tid av kortvariga uttag av tjänstepension	16
5.1 Total pension över tid utifrån olika uttagsval i tjänstepensionen	16
5.2 Hur långt räcker då en vanlig pension?	17
5.3 Sammanfattning.....	18
6. Utagsval för tjänstepensioner i grannländerna	19
6.1 Norge – pensionssystem med mindre andel tjänstepension	19
6.2 Danmark - pensionssystem med växande tyngd på tjänstepensionen	21
6.3 Finland - pensionssystem med två integrerade delar	22
6.4 Island - pensionssystem där tjänstepensionen dominerar	23
6.5 Sammanfattning – tjänstepensionen i de nordiska länderna	24
6.6 Kort om tjänstepensionerna i Tyskland och Nederländerna.....	24
7. Diskussion och slutsatser	26
Källor	29

Författare: Sofia Noaksson, SKPF Pensionärerna, och Anna Eriksson, SPF Seniorerna

Sammanfattning

Tjänstepensionen var ursprungligen tänkt som ett komplement till allmän pension, men den har för många blivit en nödvändighet för ekonomisk trygghet efter arbetslivet samtidigt som den allmänna pensionen har försvagats. När tjänstepensionens andel av den totala pensionen växer blir frågan om under hur lång tid den betalas ut allt viktigare. Utvecklingen innebär också att tjänstepensionen i praktiken ofta förväntas kompensera både för en svagare allmän pension och för avsaknaden av privat pensionssparande.

Våra beräkningar visar stora inkomstfall på 40 respektive 26 procent när tjänstepensionen upphör för räkneexempel som tar ut hela tjänstepensionen på fem respektive tio år. Därefter återstår i många fall bara en allmän pension som riskerar att vara otillräcklig för att täcka nödvändiga levnadskostnader. Tjänstepensionens ökade betydelse bekräftas i vår medlemsundersökning där sju av tio svarande uppger att de inte skulle klara sig på enbart allmän pension.

Medlemsundersökningen visar också att nästan varannan pensionär (45 procent) inte längre har någon tjänstepension kvar, eller endast en mindre sådan, när de når 70–75 års ålder. Kortvariga uttag är särskilt vanliga bland yngre pensionärer och en majoritet av dem som valt uttag på högst tio år uppger dessutom att det rör sig om en stor del av tjänstepensionen. Samtidigt anger en av tre att de inte har några andra inkomster än allmän pension och tjänstepension.

Sedan pensionsreformen på 1990-talet har ansvaret för pensionen successivt flyttats från samhälle till individ. Beslut om uttagsåldrar och uttagstid för tjänstepensionen har stor betydelse för den framtida ekonomin. Men beslutsprocessen präglas av flera olika regelverk, åldersgränser och valmöjligheter. Många människor har dessutom tjänstepensioner från olika avtal med skilda villkor. Detta gör systemet svårt att överblicka och ställer höga krav på kunskap, långsiktig planering och medvetna beslut.

Flera av våra grannländer har olika former av strukturella begränsningar som styr större delen av utbetalningarna av tjänstepension mot livsvariga eller längre uttag. Individerna har generellt mindre handlingsutrymme än i Sverige. Fokus ligger snarare på att säkerställa en stabil pensionsinkomst under hela livet. Sverige förefaller ha störst flexibilitet när det gäller uttagstider och avser ofta hela tjänstepensionen.

När tjänstepensionen får en allt större betydelse förändras också rollfördelningen inom den totala pensionen. Vi menar att denna utveckling inte bör ske utan en allmän diskussion och analys. Både tjänstepensionens roll och frågor kring uttagstiderna för tjänstepensionen behöver därför diskuteras mer ingående av såväl politiken som arbetsmarknadens parter och andra aktörer på pensionsområdet.

Det bör säkras upp att människor kan fatta medvetna beslut. Vidare behövs tydliga besked om vilken rollfördelning som ska gälla inom total pension. Vi anser att långsiktig ekonomisk trygghet bör prioriteras. Därför menar vi att den allmänna pensionen bör återta rollen som den trygga grunden i pensionsystemet, medan tjänstepensionen ska utgöra ett komplement. Då krävs en högre pensionsavgift som kommer både dagens och framtidens pensionärer till del samt en löpande översyn av pensionsystemet.

1. Inledning

Pensionen ska ge inkomsttrygghet livet ut när vi inte längre kan försörja oss genom arbete. Den allmänna pensionens förmåga att på egen hand ge ekonomisk trygghet har dock minskat och idag krävs även en god tjänstepension. Tjänstepensionens roll har därmed förändrats, från ett komplement till en nödvändighet.

Det individuella ansvaret för pensionen och inkomsttryggheten efter arbetslivet har ökat, inte minst när det gäller tjänstepensionen. Den allmänna pensionen betalas enbart ut livsvarigt medan den enskilde själv väljer uttagstid för tjänstepensionen. Tidigare var livsvarigt uttag vanligast, men i takt med att uttagsreglerna har blivit mer flexibla tenderar de tidsbestämda uttagen att bli allt vanligare. Allt detta ställer krav på kunskap, planering och medvetna beslut, även om det sedan ett drygt år finns möjlighet att både pausa pågående utbetalningar och förlänga uttaget av tjänstepension.

Eftersom tjänstepensionen har blivit allt viktigare för att uppnå ekonomisk trygghet livet ut får frågan om val av uttagstid en allt större betydelse. Med den här rapporten vill vi öka kunskapen och få igång en diskussion kring de tidsbestämda uttagen inom tjänstepensionen samt kring rollfördelningen inom den totala pensionen. I denna rapport undersöks kortfattat hur vanligt det är med tidsbestämda uttag, vilka konsekvenser de får samt hur uttagsvalen ser ut i några grannländer.

2. Bakgrund: den totala pensionens olika delar

2.1 Pensionsreformen på 1990-talet

Under 1990-talet reformerades pensionssystemet. Ambitionen var då att pensionen i högre grad skulle kopplas till individernas arbetsinsatser samt att ett normallångt arbetsliv skulle ge en allmän pension på ungefär samma nivå som i det tidigare ATP-systemet (det vill säga en kompensationsgrad, pension som andel av slutlönen, på omkring 60 procent).

Allmän pension är tänkt att utgöra den trygga grunden i den totala pensionen och vara en pension baserad på inkomstbortfall, undantaget för höga inkomster.

Tjänstepensionen beskrevs i pensionsreformen som ett komplement till allmän pension och dess storlek angavs till omkring 10–15 procent av slutlönen. Tillsammans skulle de två pensionsdelarna ge ett fullt tillfredställande pensionskydd för den enskilde, medan privat sparande sågs som ett frivilligt extra tillskott. Vid reformen betonades också att den då rådande rollfördelningen mellan pensionsdelarna var väl avvägd och borde bestå även framöver.¹

2.2 Allmän pension

De första årskullarna som gick i pension i det nya systemet i början på 2000-talet hade en allmän pension med en kompensationsgrad på omkring 60 procent av slutlönen. Men sedan dess har kompensationsgraden minskat och ligger numer på runt 50 procent för många pensionärer² – ju yngre desto lägre kompensationsgrad. Med andra ord har den allmänna pensionen försvagats. Viktiga anledningar till detta är att pensionsavgiften blev lägre än vad som var tänkt³, men också att medellivslängden har ökat snabbare än prognosticerat⁴ samtidigt som insatser för ett längre arbetsliv har försumrats.

¹ Med angiven rollfördelning som utgångspunkt betyder det att för den totala pensionen (där ingår inte privat pension i denna rapport) bör allmän pension utgöra 80–86 procent och tjänstepension 14–20 procent.

² Se exempelvis Finanspolitiska rådet (2022), Folksam (2025), Minpension (2023), Pensionsmyndigheten (2026a) och SPF Seniorerna (2021).

³ Istället för 18,5 procent av bruttolönen handlar pensionsavgiften numer om 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten, som är individens inkomst efter avdrag för den allmänna pensionsavgiften på 7 procent. Det motsvarar en avgift på 17,21 procent på individens bruttolöns. Detta har sammantaget medfört en minskning av pensionsavsättningen till allmän pension med 7 procent. För detaljer se Pensionsmyndighetens webbsida Finansiering av pensionssystemet.

⁴ Ökad medellivslängd får kraftiga effekter på pensionen i det nya systemet – om pensionsuttaget inte skjuts upp några år blir pensionen succesivt allt lägre för varje ny årskull eftersom pensionskapitalet då ska fördelas på fler år. Detta sker automatiskt i systemet oavsett om förutsättningar och regelverk för ett längre arbetsliv finns på plats eller ej. Det har särskilt missgynnat personer födda på 40- och 50-talen då höjningar av pensionsålder och relaterade åldersgränser påbörjades omkring 20 år för sent. De har gått i pension alldeles för tidigt sett till systemets automatik, men i rätt tid sett till statens signaler om en pensionsålder på 65 år och i enlighet med villkoren på arbetsmarknaden och kringliggande trygghetssystem. Men till en kostnad av allt lägre allmänna pensioner för dem som individer.

Dessutom har kopplingen till individernas arbetsinsatser försvagats⁵, dels eftersom grundskyddet har förstärkts och därmed omfattar långt fler äldre idag, dels då den inkomstrelaterade delen av allmän pension, inkomstpensionen, däremot inte har förstärkts.

2.3 Kollektivavtalad tjänstepension

Pensionsmyndigheten skriver på sin webbsida: "om du inte har tjänstepension kommer du bara att få allmän pension från staten. Det kan innebära en låg pension. Därför är det viktigt att du har tjänstepension." Utöver försvagningen av allmän pension beror tjänstepensionens ökade betydelse på att en större andel av pensionärerna har tjänstepension utbetald idag. Mellan åren 2005 till 2024 växte andelen som har utbetald tjänstepension från 79 till 89 procent. Ökningen har framför allt skett bland kvinnor. Därtill har arbetsmarknadens parter i många avtal ökat avsättningen till tjänstepensionen för att på sikt kunna kompensera pensionsspararna för den sviktande allmänna pensionen. Löntagarna avstår därmed mer av sin lön till tjänstepensionen än vad som sades skulle behövas vid pensionsreformen (den fulla effekten av höjda avsättningar dröjer dock omkring 40 år). Därtill har intjänandeåldrarna för tjänstepensionen utvidgats. En annan bidragande faktor till tjänstepensionens ökade betydelse, sett till totalt utbetald pension, är att nyblivna pensionärer i högre grad idag förefaller ta ut tjänstepensionen tidsbegränsat jämfört med tidigare. Sammantaget innebär detta att tjänstepensionens betydelse väntas fortsätta öka framöver.

2.4 Privat pension

Individuellt privat pensionssparande spelar numer en marginell roll. Avdragsrätten för privat pension trappades först ned och avskaffades sedan från år 2016 (förutom för enskilda näringsidkare och de som saknar tjänstepension i sin anställning). Idag har ungefär var fjärde pensionär utbetalningar från privat pension, vilken utgör strax under 5 procent om den adderas till total pension.

2.5 Pensionsdelarna inom total pension då och nu

Den ovan beskrivna utvecklingen har medfört att fördelningen för de två pensionsdelarna inom total pension har förändrats, se diagram 1.

⁵ Se exempelvis SPF Seniorerna (2023).

Diagram 1: Andel allmän pension och tjänstepension av utbetald total pension 2005–2024, medelvärde för 65 år och äldre

Källa: SCB Pensioner

Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) utgjordes den totala pensionen år 2005 av 81,4 procent allmän pension (såväl inkomstrelaterad pension som garantipension) och av 18,6 procent tjänstepension, sett till respektive pensionsdels medelvärde för personer 65 år och äldre. Ganska väl i linje med den eftersträlvade fördelning som angavs i samband med pensionsreformen. Därefter har de två pensionsdelarnas storleksordning förändrats succesivt. År 2024 utgjorde allmän pension 70,5 procent och tjänstepension 29,5 procent.⁶ Från att ha utgjort strax under var femte utbetald pensionskrona år 2005 är det alltså numer mellan var fjärde och var tredje pensionskrona som kommer från tjänstepensionen. Tjänstepensionens andel av total pension skiljer sig också åt mellan grupper, den är större bland de med högre inkomst och bland yngre pensionärer.⁷

2.6 Sammanfattning

Den allmänna pensionen har försvagats (även om grundskyddet har förstärkts) medan tjänstepensionen, som skulle vara ett komplement, har blivit en nödvändighet för att uppnå ekonomisk trygghet. Rollfördelningen mellan pensionssystemets tre pensionsdelar som angavs som eftersträvansvärd har förändrats. Idag förväntas tjänstepensionen i växande grad täcka upp för brister i det allmänna pensionssystemet och delvis för den tidigare skattesubventionerade privata pensionen.

⁶ En likartad minskning i allmän pensions andel (från 77 till 70 procent) respektive ökning i tjänstepensionens andel (från 23 till 30 procent) framgår i Pensionsmyndighetens databas när de totala utbetalda pensionsbeloppen under perioden 2005–2024 studeras för personer i åldern 61 år och äldre.

⁷ Exempelvis år 2025 utgjorde tjänstepensionen 15, 24 respektive 42 procent av den totala pensionen för den första kvartilen, medianen respektive de tredje kvartilen för samtliga 65 år och äldre.

3. Regelverk och åldersgränser i tjänstepensionen

3.1 Bakgrund om tjänstepensionen

Den allmänna pensionen och tjänstepensionen var tidigare i hög grad samordnade. Både intjänande och utbetalning i de två systemen var anpassade till den lagstadgade pensionsåldern. Pensionsdelarna kunde som huvudregel bara tas ut vid 65 års ålder, livsvarigt och de betalades ut per automatik vid uppnådd ålder. Idag är systemen i större utsträckning frikopplade från varandra och mer flexibla när det gäller uttagsålder, intjänande och uttagsformer inom tjänstepensionen.

Större delen av de anställda på arbetsmarknaden har intjänande till kollektivavtalad tjänstepension genom de fyra stora huvudavtalen som är kopplade till olika sektorer.⁸ De fyra stora tjänstepensionsavtalen är Avtalspension SAF-LO för privatanställda arbetare, ITP för privatanställda tjänstemän, PA16 för statligt anställda och AKAP-KR/KAP-KL för kommun- och regionsanställda.

Tjänstepensionsavtalen var tidigare i stor utsträckning förmånsbestämda, baserade på slutlön, men har successivt övergått till individuella premiebestämda lösningar eller hybridlösningar med både en förmåns- och en premiebestämd del. Premiebestämd tjänstepension bygger på individuellt inbetalt pensionskapital utifrån en viss avgiftsnivå. Denna omstrukturering av tjänstepensionen har ägt rum parallellt med införandet av dagens allmänna pensionssystem. Äldre generationer har därför till stor del förmånsbestämd tjänstepension (ofta med mindre inslag av premiebestämd), medan yngre generationer födda på 1980-talet eller senare enbart har premiebestämda lösningar.⁹ Detta återspeglas i att omkring 80 procent av förvärvsaktivas intjänande idag går till premiebestämd tjänstepension och 20 procent till förmånsbestämd tjänstepension.¹⁰

Efter övergången till premiebestämda lösningar har utvecklingen i de olika avtalen gått från harmonisering mot ökad differentiering. Avtalen skiljer sig numer åt vad gäller intjänandeåldrar, avsättningsnivåer, uttagsålder och ålder för automatisk utbetalning.

Ökad rörlighet på arbetsmarknaden har medfört att fler individer idag tenderar att ha intjänad tjänstepension från olika tjänstepensionsavtal jämfört med tidigare generationer. Intjänandet till tjänstepensionen är därmed mer splittrat än tidigare.

⁸ Utöver dessa fyra tjänstepensionsavtal finns också olika branschavtal.

⁹ Minpension (2022).

¹⁰ Svensk Försäkring (2026).

3.2 Automatisk utbetalning av tjänstepension och lägsta ålder för uttag

Med införandet av dagens allmänna pensionssystem togs den fasta pensionsåldern bort i syfte att motivera till ett längre arbetsliv för att möta en förmodad mindre ökning av medellivslängden. Samtidigt infördes dock en lägsta ålder för att motverka både för tidigt uttag och en låg pension. Därmed ökade flexibiliteten inom systemet, men inom vissa ramar. Med det har beslutet om pensioneringstidpunkt i hög grad flyttats från pensionssystemets struktur till individen.

Den ökade flexibiliteten innebär också att den allmänna pensionen först betalas ut efter att den enskilde ansöker om det, medan tjänstepensionen fortsatt betalas ut per automatik vid den ålder då intjänandet av tjänstepensionen oftast upphör. Inom vissa avtal sker automatisk utbetalning vid 65 års ålder¹¹, medan i andra avtal först vid 72 års ålder om inte annan tidpunkt för utbetalning önskas.¹² I praktiken förväntas därmed den enskilde att göra ett eller flera aktiva val för att få tjänstepensionen utbetald.

Precis som inom den allmänna pensionen finns en lägsta uttagsålder för tjänstepensionen. Denna har i flera fall höjts i takt med förändringar i den allmänna pensionen, men är inte samordnad och varierar mellan tjänstepensionsavtalen. Medan den allmänna pensionen kan tas ut vid 64 år (sedan 2026), kan viss tjänstepension tas ut från 55 års ålder¹³ och annan tjänstepension kan tas ut först vid 61–63 års ålder, beroende på avtal, tjänstepensionsdel och födelseålder.¹⁴ För den som har intjänande från flera olika avtal ger de skilda åldrarna idag den enskilde stort handlingsutrymme för uttag av olika tjänstepensionsdelar vid olika tidpunkter, men gör också systemet svåröverskådligt för den enskilde.

3.3 Uttagstider

Den allmänna pensionen betalas enbart ut livsvarigt. Detsamma gäller för delar av de förmånsbestämda tjänstepensionerna, men för andra delar kan individen välja livsvarigt eller tidsbestämt.¹⁵ Premiebestämda tjänstepensioner kan däremot i sin helhet tas ut antingen livsvarigt eller under en tidsbestämd period. Många av dagens pensionärer har både en (större) del förmånsbestämd och (en mindre) del premiebestämd tjänstepension.

¹¹ Inom Avtalspension SAF-LO och ITP2.

¹² Inom PA16 sker utbetalning vid 72 års ålder av de premiebestämda delarna, dock finns ingen ålder för automatisk utbetalning för den förmånsbestämda pensionen. Däremot inom avtalen KAP-KL och AKAP-KR sker det vid 70 års ålder och inom ITP1 sker det vid 66 års ålder.

¹³ Avtalspension SAF-LO och ITP kan tas ut från 55 års ålder.

¹⁴ PA16 består utav olika delar. 61 år är lägsta ålder för uttag för alla delar för födda 1966 eller senare. Delen Kåpan Flex kan däremot tidigast tas ut vid 63 års ålder om född före 1966. För kommun- och regionanställda med KAP-KL är lägsta ålder 61 år och för de som har AKAP-KR 62 år.

¹⁵ Inom KAP-KR kan den förmånsbestämda delen tas ut på minst 10 år. Intjänad förmånsbestämd tjänstepension inom PA16 kan till exempel tas ut som ett eget belopp om den tas ut före 65 års ålder. ITP2, som ungefär en fjärdedel av pensionärerna har utbetalningar från, kan tas ut på fem år.

För både de premiebestämda och förmånsbestämda delarna finns en förvald uttagstid. Om den enskilde inte gör ett aktivt val sker utbetalning enligt den förvalda uttagstiden. Tidigare var det vanligt med en förvald uttagstid på fem år, men idag är livsvarigt uttag förvalt inom samtliga tjänstepensionsavtal.¹⁶

Längden på uttagstiden varierar mellan avtalen. I regel handlar tidsbestämda uttag om tidsperioder på fem, tio, 15, 20 eller upp till 30 år.¹⁷ Kortast uttagstid är dock i regel fem år, såsom inom den privata sektorns avtal Avtalspension SAF-LO samt ITP1 och ITP2. Men förändringar har genomförts under senare år. Inom kommun- och regionsektorn har fem-årigt uttag tagits bort och numer är tio år kortaste möjliga uttagstid. Inom statlig sektor har liknande justeringar genomförts. Här kan vissa delar av tjänstepensionen tas ut på fem år, medan tio år i andra fall utgör kortaste möjliga uttagstid.

Även tio år kan dock betraktas som en kort tid. Detta då en 65-åring idag förväntas leva i snitt till omkring 88 års ålder, vilket innebär att pensionen ofta behöver räcka i över 20 år från uttagstillfället. Mot denna bakgrund framstår ett tio-årigt uttag som en relativt kort tid och kan innebära många år med låga pensionsinkomster under senare delen utav livet.

År 2017 aviserade politiken en översyn av avdragsrätten för tjänstepensioner, vilket bland annat skulle inkludera uttagstiderna i densamma. Men sedan dess har inget skett kring någotdera.

Det har tidigare gjorts ett par studier kring omfattningen av tidsbestämda tjänstepensionsuttag, men de har antingen några år på nacken eller kommer från ett enskilt bolag som bara har sin egen kunders uppgifter och då inte kan beakta att individer kan ha tjänstepensioner från fler än ett tjänstepensionsbolag. Idag saknas således en helhetsbild och det är därmed oklart hur många som väljer tidsbestämda uttag, vilket vi ska titta närmare på i kommande kapitel.

3.4 Pausa och förlänga uttagstid av tjänstepensionen

Tidigare var valet av uttagstid inom tjänstepensionen bindande, till skillnad mot den allmänna pensionen där utbetalningen kan pausas och tas ut i olika grader. Från och med år 2025 finns dock möjligheten att pausa redan pågående utbetalningar av tjänstepension samt att förlänga utbetalningstiden.

De mer flexibla uttagsreglerna skiljer sig emellertid åt mellan tjänstepensionsavtalen. Inom vissa avtal gäller de nya reglerna enbart premiebestämda delar, medan motsvarande möjlighet inom andra avtal även omfattar förmånsbestämd tjänstepension.

¹⁶ Den premiebestämda delen ITPK inom ITP2-planen har en förvald tid på fem år för försäkringar tecknade hos valbara bolag före 1 juli 2007 och livsvarigt för försäkringar som är tecknade hos valbara bolag därefter.

¹⁷ Flexpensionen inom PA16, Kåpan Flex, kan tas ut på ett år och ITPK-delen inom ITP2 kan tas ut på två år.

3.5 Sammanfattning

Tjänstepensionerna har blivit mer flexibla, särskilt när det gäller uttagsmöjligheter och val av tidsbegränsade uttag. Samtidigt varierar reglerna mellan avtalen. Parallellt har rörligheten på arbetsmarknaden ökat, vilket har lett till att intjänandet till tjänstepensionen har blivit mer splittrat över tid. Detta innebär att individen behöver fatta fler beslut om både tidpunkt för uttag och uttagstider för de olika tjänstepensionerna. Tjänstepensionen har därmed blivit mer komplex, mer ansvar har lagts på individen och medvetna val krävs. Framtida pensionärer kommer dessutom att ha än större valmöjligheter än dagens generation pensionärer.

4. Medlemsundersökning om bland annat korta uttag av tjänstepension

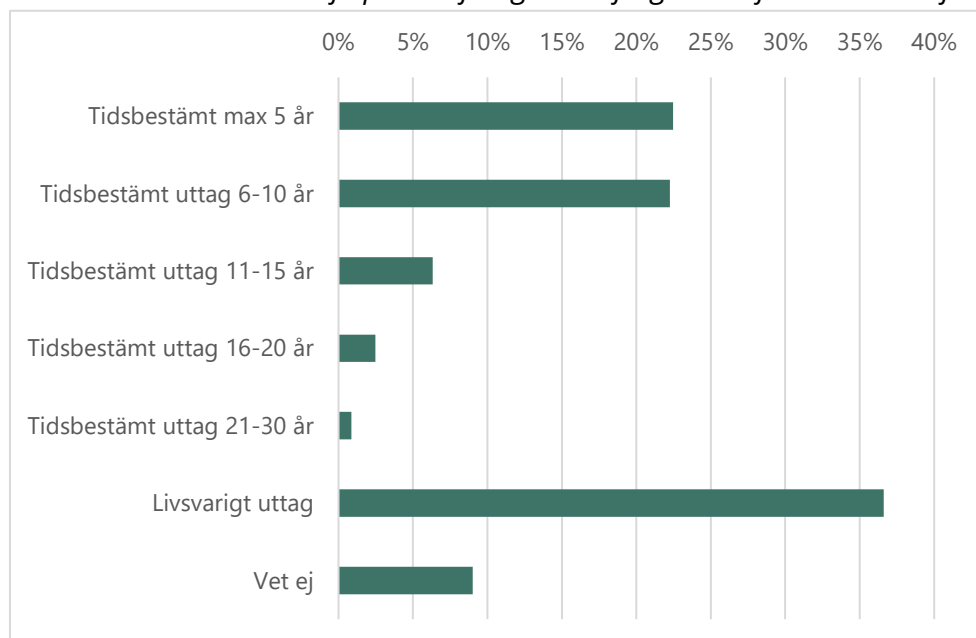
SKPF Pensionärerna och SPF Seniorerna genomförde i början på 2026 en enkätundersökning till ett urval av medlemmarna.¹⁸ Utöver bakgrundsfrågor som till exempel kön, ålder och utbildningsnivå handlade frågorna i enkäten i huvudsak om aspekter kopplade till tjänstepensionen. I denna rapport avser korta uttag av tjänstepension en uttagstid på maximalt tio år.

4.1 Uttagstid för tjänstepensionen

I enkäten svarar 90 procent av medlemmarna ja på frågan om de har eller har haft tjänstepension utbetald, 7 procent svarar nej på frågan och 4 procent vet ej. De som svarade ja på frågan om förekomst av tjänstepension fick därefter svara på en följdfråga om uttagstiden för nämnda tjänstepension(er).

I diagram 2 framgår att av de svarande uppger 23 procent att de tagit ut tjänstepensionen på max fem år och 22 procent på 6-10 år. För alternativen 11-15, 16-20 år och 21-30 år är svarsfördelningen sex, två och en procent. Drygt en av tre, 37 procent, anger livsvarigt uttag. Totalt sett svarar därmed 54 procent tidsbestämt uttag, varav 45 procentenheter väljer en kort uttagstid (det vill säga på fem eller tio år), att jämföra med de 37 procent som tagit ut livsvarigt. Vet ej utgör 9 procent av de svarande.

Diagram 2: Vilket/vilka val av uttagstid har du valt för dina tjänstepensioner? (Flervalsfråga, enbart till de som svarat ja på den föregående frågan om förekomst av tjänstepension)

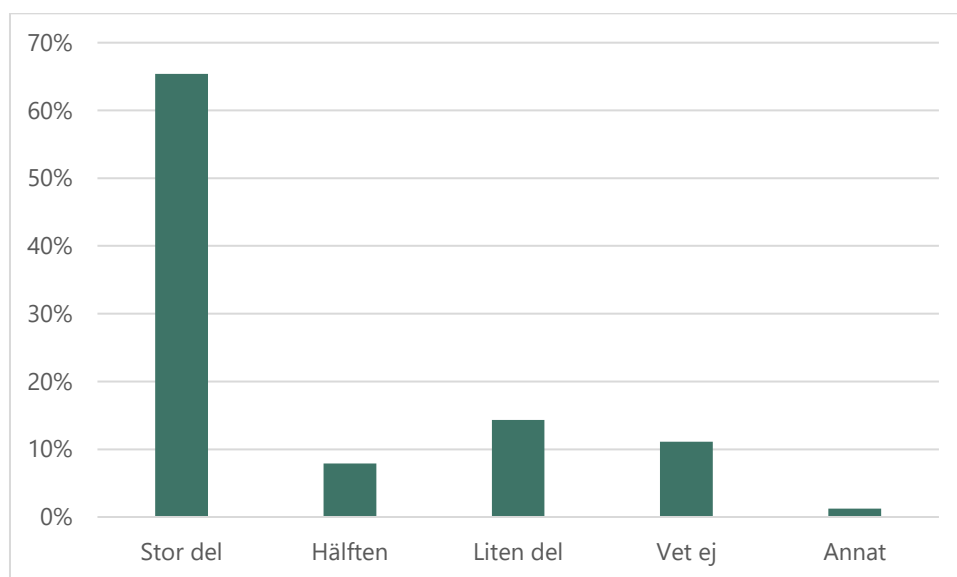
¹⁸ Enkäten genomfördes den 26 januari-5 februari 2026 till drygt 18 000 medlemmar totalt sett och med en svarsfrekvens på 39 procent.

Utifrån bakgrundsfaktorer framgår att kortvariga uttag är klart vanligare bland yngre medlemmar under 75 års ålder, medan livsvarigt uttag är tydligt vanligare bland de äldre. Kvinnor och personer med gymnasial utbildningsnivå väljer något oftare fem- och tio-åriga uttag medan män och personer med eftergymnasial utbildning i något högre grad väljer livsvarigt. Av de svarande anger 85 procent ett svarsalternativ medan 15 procent har valt två eller fler alternativ, för de senare innefattar de vanligaste kombinationerna uttag på fem eller tio år samt livsvarigt.

4.2 Hur stor del av de svarandes totala tjänstepension tas ut på kort tid?

Till de som svarat fem eller tio år på föregående fråga ställdes frågan om hur stor del av deras totala tjänstepension som de tar ut på max tio år. Det är 65 procent som anger att det är en stor del av tjänstepensionen som de tar ut på kort tid, 14 procent svarar att det handlar om en liten del medan åtta procent anger hälften av tjänstepensionen. Därutöver anger 12 procent vet ej och 1 procent svarar annat (diagram 3).

Diagram 3: Hur stor del ungefär av din totala tjänstepension tog/tar du ut kortvarigt (det vill säga på max 10 år)? (enbart till de som svarat 5 eller 10 år på den föregående frågan)

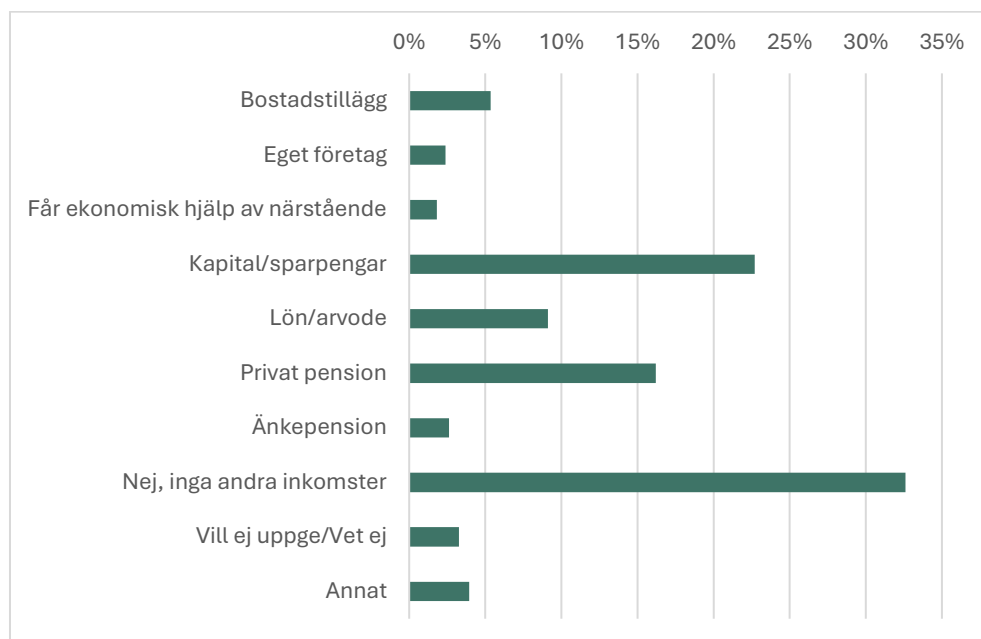
Bland de som har tagit ut en stor del av tjänstepensionen på kort tid är det aningen vanligare att vara kvinna och att återfinnas bland yngre pensionärer. I gruppen som tagit ut en mindre del eller hälften på kort tid finns något fler äldre pensionärer, män och de med eftergymnasial utbildning. Bland de som mixar ett kort uttag med en längre uttagstid syns att klart fler tagit ut en mindre del eller hälften på kort tid.

4.3. Andra inkomster utöver allmän pension och tjänstepension

Alla svarande i undersökningen fick också en fråga om vilka andra inkomster utöver allmän pension och tjänstepension de har (diagram 4). Där anger 33 procent att de inte

har några andra inkomster förutom allmän pension eller tjänstepension. Därefter följer kapital/sparpengar och privat pension med 23 respektive 16 procent vardera som de vanligaste inkomstslagen. Andelen som anger att de har lön/arvode är 9 procent. Därefter följer alternativen bostadstillägg (5 procent), änkepension (3 procent) samt eget företag och får ekonomisk hjälp av närstående (2 procent vardera). Under annat (4 procent av svaren) finns en rad frisvar med fokus på efterlevandepension och utländsk pension. Svartalernativet vill ej uppge/vet ej samlade 3 procent av svaren.

Diagram 4: Har du andra inkomster än allmän pension eller tjänstepension? (flervalsfråga¹⁹)

I gruppen som angett inga andra inkomster är det något vanligare att vara sammanboende. Bland de svarande som har privat pension återfinns något fler yngre pensionärer, de som har eftergymnasial utbildning och har angett 11–30 år som uttagsval för tjänstepensionen. Svarande med kapital/sparpengar är i aningen högre grad män. Det är något vanligare bland yngre svarande att ha löneinkomster. Ensamstående och kvinnor har i högre grad bostadstillägg eller änkepension. Sammantaget kan också sägas att tjänstepensionsuttag på max 10 år inte sticker ut utifrån hur man svarar om andra inkomstslag.

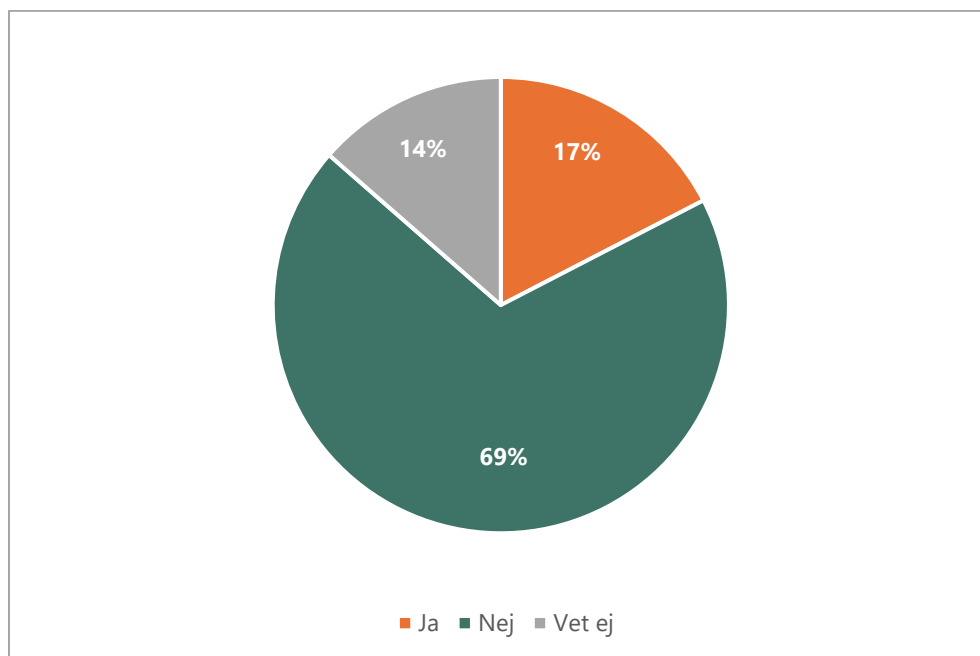
4.4 Klarar sig äldre idag på enbart allmän pension?

Med tanke på att allmän pension är tänkt att utgöra den stabila grunden för den totala pensionen är det också av vikt att undersöka medlemmarnas bedömning av den allmänna pensionens tillräcklighet. I diagram 5 syns att sju av tio, 69 procent, uppger att

¹⁹ På denna flervalsfråga angav 84 procent av de svarande ett alternativ och resterande 16 procent två eller fler svartalernativ, och bland de med flera svar förekom ofta kapital/sparpengar, lön/arvode och/eller privat pension.

de inte skulle kunna klara sig enbart på den allmänna pensionen, medan 17 procent svarar ja och 14 procent vet ej.

Diagram 5: Klarar du dig/skulle du klara dig enbart på den allmänna pensionen från Pensionsmyndigheten idag?

Skillnaderna utifrån olika bakgrundsparametrar är överlag små på denna fråga, vilket tyder på att den allmänna pensionens nivå generellt sett upplevs otillräcklig för att uppnå ekonomisk trygghet. Mindre skillnader syns dock. Yngre medlemmar anger i något högre grad att de inte skulle klara sig på allmän pension (vilket förvånar en aning då pensionsnivåerna inom allmän pension generellt sett är högre i yngre åldrar). Det är även en liten övervikt för kvinnor (73 procent) som svarar nej jämfört med män (62 procent). Någon nämnvärd skillnad utifrån vald uttagstid syns inte i svaren på denna fråga.

4.5 Sammanfattning

Resultaten från medlemsundersökningen indikerar att nästan varannan pensionär (45 procent) inte har någon tjänstepensionsutbetalning kvar, alternativt en mindre sådan, efter 70–75 års ålder. Kortvariga uttag är alltså brett förekommande. Sett till bakgrundsfaktorer är det egentligen enbart ålder som sticker ut när det gäller korta uttag, som är vanligare bland yngre pensionärer. Bland de svarande som väljer kort uttagstid är det tydligt att det ofta rör sig om en stor del av den totala tjänstepensionen. En av tre svarande har inga andra inkomster utöver allmän pension och tjänstepension. Det är sju av tio äldre som menar att de inte skulle klara sig på enbart allmän pension.

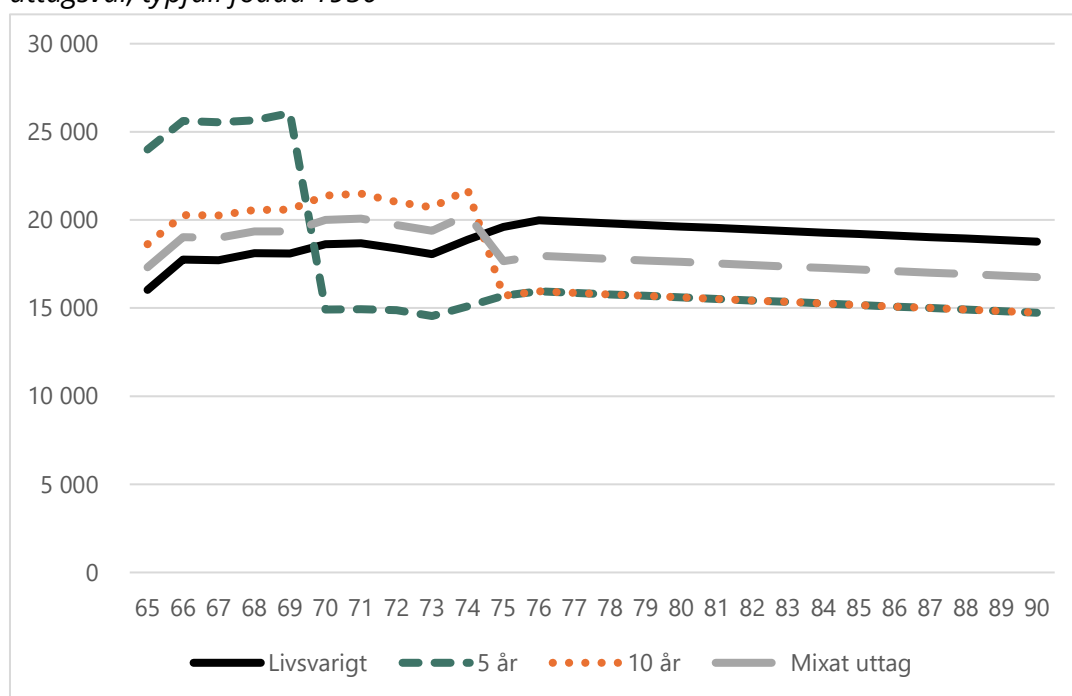
5. Effekter över tid av kortvariga uttag av tjänstepension

5.1 Total pension över tid utifrån olika uttagsval i tjänstepensionen

Den som tar ut tjänstepensionen helt eller delvis på kort tid kan givetvis räkna med en högre total pension de första fem eller tio åren som pensionär, jämfört med ett livsvarigt uttag. Men hur blir den ekonomiska situationen över tid för de som väljer ett kortvarigt uttag av tjänstepensionen och därefter enbart har allmän pension kvar?

I detta kapitel används fyra räkneexempel: livsvarigt uttag, tidsbestämt uttag på fem år, tidsbestämt uttag på tio år, samt hälften på livsvarigt och hälften tidsbestämt på tio år.²⁰ I diagram 6 framgår att den som tar ut tjänstepensionen livsvarigt har en total pension på i genomsnitt 18 900 kronor per månad efter skatt under hela sitt pensionärsliv. Räkneexemplet som tar ut all tjänstepension på fem år har en total pension på cirka 25 400 kr/mån efter skatt under de första fem åren, och därefter får den i snitt klara sig på cirka 15 300 kr/mån efter skatt livet ut. Det innebär ett fall på 40 procent (eller 10 200 kr/mån mindre per månad).

Diagram 6: Total pension per månad efter skatt över 25 års tid utifrån fyra olika varianter på uttagsval, typfall födda 1950

Källa: Typfallsmodellen, egna beräkningar

²⁰ Här används ett typfall född 1950 med slutlön på 38 500 kronor (medianlön 2025) och tjänstepension PA16 (som utgör cirka 23 procent av total pension) som utgångspunkt. Typfallet arbetar i åldern 25–65 år och pensionen efter skatt redovisas i fasta priser (2025). Årskull 1950 har en pensionsålder på 65 år, medan det förhöjda grundavdraget träder i kraft från året när denne fyller 66 år vilket syns genom ökningen mellan 65 och 66 års ålder i diagrammet. Typfallsmodellen 2026 används med inställningar årlig inflation 0 %, real tillväxt 0 % och real avkastning 1,7 %.

Den som tar ut tjänstepensionen på tio år inleder pensionärlivet med en tioårsperiod med närmare 20 700 kr/mån efter skatt för att därefter ha cirka 15 400 kr/mån efter skatt i snitt livet ut. Detta motsvarar ett inkomsttapp på 26 procent (5 300 kr/mån). Det räkneexempel som mixar livsvarigt med tioårigt uttag har 19 400 kr/mån i total pension de första tio åren som pensionär, för att därefter ha 17 400 kr/mån i snitt. Förändringen motsvarar en förlust på 10 procent (motsvarande 2 000 kr/mån) av inkomsten.

5.2 Hur långt räcker då en vanlig pension?

Enligt Konsumentverket kan en vanlig hushållsbudget delas in i tre ungefär lika stora delar. En tredjedel består av en så kallad normalbudget som innehåller utgifter för till exempel livsmedel, kläder, fritid, el, hygien, förbrukningsvaror och medier. Ytterligare en tredjedel är bostadskostnader. Den återstående tredjedelen specificeras inte i kronor av Konsumentverket då dessa utgifter kan skilja sig utifrån geografi, standard, preferenser med mera.²¹

När normalbudgeten läggs samman med bostadskostnaderna för en genomsnittlig tvårummare hamnar summan på cirka 16 500 kronor per månad för en ensamstående pensionär år 2026.²² När den återstående tredjedelen adderas landar summan på cirka 24 800 kronor. I förhållande till de räkneexempel som studeras i avsnitt 5.1 blir resultatet som följer i tabell 1.

Tabell 1: Kvar efter skatt vid olika åldrar utifrån två varianter på vanliga hushållsutgifter (1. Normalbudgeten + bostadskostnader respektive 2. Normalbudgeten + bostadskostnader + övrigt, dvs den återstående tredjedelen) för fyra ensamstående räkneexempel med olika uttagsval i tjänstepensionen, typfall födda 1950.

Ålder / Uttagstid	1. Normalbudgeten + bostadskostnader				2. Normalbudgeten + bostadskostnader + övrigt			
	Livsvarigt	5 år	10 år	Mixat uttag	Livsvarigt	5 år	10 år	Mixat uttag
65–69 år	+2 328	+8 835	+4 125	+2 811	-5 941	+566	-4 144	-5 458
70–74 år	+2 328	-1 285	+4 125	+2 811	-5 941	-9 554	-4 144	-5 458
75+ år	+2 328	-1 285	-1 167	+840	-5 941	-9 554	-9 436	-7 428

Källa: Konsumentverket, Pensionsmyndighetens databas, egna beräkningar

Ett räkneexempel med livsvarigt uttag kommer att klara av normalbudgeten och

²¹ Här kan tänkas ingå exempelvis tand- och sjukvård (förutom en årlig tandvårdsundersökning), transporter, äldreomsorg, husdjur, café- och restaurangbesök, glasögon, kortare resor/utflykter, presenter till barn och barnbarn, växter/odling, kostnader förknippade med socialt umgänge, föreningsmedlemskap med mera.

²² Enligt Konsumentverkets uppgifter för 2026, undantaget kostnaden för mat där 2025 års uppgift har använts och räknats upp med Konsumentprisindex till år 2026. Detta beror på att Konsumentverket valt att sänka kostnaden för mat med 27 procent mellan de två åren, något väldigt få individer skulle känna igen sig i. Dessutom ligger en månadskasse enligt Matpriskollen (våren 2026) i linje med 2025 års uppgift från Konsumentverket.

bostadskostnaderna under alla sina år som pensionär. Detsamma gäller för exemplet som mixar uttagsval, dock med en mindre marginal från 75 års ålder. Tar man ut all tjänstepension på fem år räcker pensionen gott och väl till normalbudgeten och bostadskostnaderna de första fem åren, men däremot inte från 70 års ålder. Ett liknande mönster framgår för den som tar ut all tjänstepension på tio år.

När det sedan gäller normalbudgeten tillsammans med bostadskostnader och den återstående tredjedelen (kallad övrigt i tabellen) framgår att enbart den med ett fem-årigt uttag av tjänstepension mäktar med dessa utgifter under de fem första åren som pensionär.

5.3 Sammanfattning

Särskilt för de två räkneexempel som väljer att ta ut all tjänstepension kortvarigt handlar det om betydande minskningar av inkomsten efter att tjänstepensionsutbetalningarna har upphört. Det går också att konstatera att för räkneexemplen med kortvarigt uttag blir det efter att tjänstepensionen tagit slut en knaper tillvaro med risk för att man inte ens klarar av nödvändiga utgifter. Räkneexempel med livsvarigt eller mixat uttag klarar sig bäst sett till hela pensionärlivet.

6. Uttagsval för tjänstepensioner i grannländerna

Uttagen av tjänstepension har i stigande grad blivit tidsbestämda och mer flexibla i Sverige. Frågan är huruvida detta är vanligt också i omvärlden. Vi undersöker därför hur utvecklingen ser ut i de övriga nordiska länderna, som har likartade pensionssystem uppbyggda av tre delar (allmän statlig pension, tjänstepension och frivilligt privat pensionssparande) men där tjänstepensionen spelar olika stor roll för den totala pensionen. Så vitt vi känner till har ingen nordisk jämförelse av tjänstepensionens betydelse och dess uttagsmöjligheter tidigare gjorts. För att bredda jämförelsen och belysa hur olika pensionssystem hanterar frågor om uttagsregler, flexibilitet och ekonomisk trygghet görs även en kort redogörelse för tjänstepensionerna i Tyskland och Nederländerna.

6.1 Norge – pensionssystem med mindre andel tjänstepension

Den statliga allmänna pensionen, Folketrygden, utgör grunden i det norska pensionssystemet. Därutöver finns en kompletterande lagstadgad obligatorisk tjänstepension (OTP) för den privata sektorn och offentlig tjänstepension för den offentliga sektorn samt Avtalefestet pensjon (AFP) som är en kollektivavtalad kompletterande pensionsordning för båda sektorerna. Tjänstepensionens betydelse för den totala pensionen varierar i Norge beroende på inkomst och sektor. För personer med lägre inkomster utgör tjänstepensionen en mindre andel av den totala pensionen, medan tjänstepensionens andel är större vid högre inkomster.

Det norska tjänstepensionssystemet skiljer sig åt mellan privat och offentlig sektor. Systemet är mer decentraliserat än det svenska, särskilt inom den privata sektorn där det saknas motsvarigheter till Sveriges mer standardiserade tjänstepensionsplaner. Utvecklingen av tjänstepensionen inom den privata sektorn har gått i samma riktning som i Sverige. Här har de premiebestämda tjänstepensionerna ersatt många förmånsbestämda system och blivit mer flexibla. Förmånsbestämda tjänstepensioner och hybridsystem är därmed mindre vanliga i dag.²³

Inom den privata sektorn i Norge måste alla arbetsgivare ha en obligatorisk tjänstepension (OTP). Avsättningarna till premiebestämd tjänstepension regleras av minimi- och maxnivåer.²⁴ Arbetsgivaren avgör inom denna ram hur stora avsättningar de vill göra, vilket innebär att tjänstepensionen varierar relativt mycket mellan olika arbetsgivare.

²³ Inom den privata sektorn har cirka 2 miljoner anställda premiebestämd pension, cirka 14 000 en företagspension (förmånsbestämd tjänstepension) och cirka 70 000 hybridpension.

²⁴ Det finns reglerade minimi- och maxnivåer för avsättningarna till den premiebestämda tjänstepensionen. Miniminivån ligger på minst 2 procent mellan 1 och 12 norska grundbelopp. Maxnivån uppgår till 7 procent upp till 7,1 grundbelopp, men arbetsgivaren kan därutöver göra ett extra tillägg på upp till 18,1 procent på lönedelar mellan 7,1 och 12 grundbelopp. Detta innebär att de sammanlagda avsättningarna för inkomster mellan 7,1 och 12 grundbelopp maximalt kan uppgå till 25,1 procent (7,1 grundbelopp motsvarar cirka 930 000 SEK per år och 12 grundbelopp är drygt 1,5 MSEK per år).

Inom den offentliga sektorn är tjänstepensionslösningarna mer standardiserade och principerna är i stort sett desamma för statsanställda och kommunanställda.²⁵

Tjänstepensionslösningarna var tidigare huvudsakligen förmånsbestämda och samordnades med den allmänna pensionen för att garantera en viss andel av slutlönen i pension, en form av "bruttopension". Yngre årskullar födda 1963 eller senare har däremot en livslång avgiftsmodell som inte samordnas med den allmänna pensionen.

Inom både den offentliga och den privata sektorn finns AFP-system. Inom privat sektor fungerar AFP som ett livsvarigt kompletterande pensionstillägg. Inom offentlig sektor var AFP tidigare en förtidspensionslösning, men för yngre årskullar kommer AFP även i offentlig sektor vara ett kompletterande livsvarigt pensionstillägg, i likhet med systemet i privat sektor.²⁶ För att få AFP inom den privata sektorn krävs att arbetsgivaren har kollektivavtal, men också att vissa individuella villkor uppfylls såsom krav på en viss anställningstid. Tillägget finansieras genom arbetsgivaravgifter, statliga bidrag och avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Den allmänna pensionen kan tas ut från 62 års ålder fram till 75 års ålder, men tidigt uttag förutsätter att intjänandet uppgår till en viss miniminivå.²⁷ När det gäller uttag av tjänstepension och AFP så finns det olika regler, beroende på om intjänandet har gjorts inom privat eller offentlig sektor samt födelseår.²⁸ Inom offentlig sektor finns dock särskilda uttagsåldrar för en tredjedel av de anställda som innebär att till exempel anställda inom polis, brandkår och ambulanstjänst kan gå i pension före 62 års ålder.

Uttag av tjänstepension

Tjänstepensionen inom den offentliga sektorn är i huvudsak kopplad till livslånga utbetalningar varför tidsbestämda uttag främst är aktuella inom den privata sektorn.

Som huvudregel för uttag av tjänstepension intjänad inom den privata sektorn gäller utbetalning under minst tio år, men alltid minst fram till 77 års ålder.²⁹ Den försäkrade kan dock välja en längre utbetalningstid. Kortare utbetalningstid än tio år, exempelvis fem år, är endast möjligt om den årliga utbetalningen från den aktuella tjänstepensionsförsäkringen skulle bli ett för litet belopp.³⁰ Regeln prövas för varje

²⁵ Det finns separata system för staten, kommuner och andra offentliga verksamheter som administreras av olika organ.

²⁶ Gäller för anställda födda 1963 och senare. För födda innan 1963 är ATP fortfarande en förtidspension för offentliganställda och kan inte användas samtidigt som den lagstadgade ålderspensionen.

²⁷ För att kunna ta ut Folketrygden från 62 års ålder krävs att den beräknade pensionen från 67 års ålder minst motsvarar garantipensionsnivån. Nivån varierar beroende på civilstånd och födelseår. För födda 1963 eller senare gäller ungefär följande om den enskilde har varit boende i Norge i 40 år: cirka 243 000 SEK per år för ensamstående och gifta/samboende 225 000 SEK per år. Andra regler gäller för äldre generationer.

²⁸ En anpassning håller på att ske till de flexibla åldersgränserna inom det allmänna pensionssystemet, vilket innebär att AFP numera kan tas ut från 62 års ålder.

²⁹ Om uttag exempelvis görs vid 62 års ålder betalas tjänstepensionen ut under 15 år då utbetalningen måste ske fram till fyllda 77 år.

³⁰ Om utbetalningen för tjänstepensionsförsäkringen blir lägre än cirka 20 procent av det norska grundbeloppet så kan utbetalningstiden kortas.

enskilt pensionskonto. Sedan 2021 har dock alla anställda med premiebestämd tjänstepension ett enda pensionskonto där all intjänad tjänstepension från olika arbetsgivare automatiskt samlas under yrkeslivet och slås ihop. Det finns även möjlighet att föra över tidigare intjänande till kontot.

Då det saknas heltäckande statistik över uttagen av tjänstepension i Norge, såsom i Sverige, går det inte att säga hur stor andel som tar ut sin tjänstepension på kort tid. Det finns dock anledning att tro att korta uttag på max tio år är mindre vanliga i Norge än i Sverige då det finns minimiutbetalningsperioder och åldersgränser som sätter begränsningar för utbetalning av respektive pensionsförsäkring samt att för framtidens pensionärer samlas intjänad tjänstepension numera på ett och samma pensionskonto.

6.2 Danmark - pensionssystem med växande tyngd på tjänstepensionen

Den statliga pensionens uppgift i det danska systemet är att säkerställa en grundläggande pensionsinkomst medan tjänstepensionen (Arbejdsmarkedspensionen) ska bidra till att trygga att den enskilde har en inkomst som är rimlig i förhållande till inkomsten under arbetslivet.

Den allmänna statliga pensionen utgörs av Folkepension, ATP (Arbejdsmarkedets Tillægspension) och olika tillägg. ATP betalas av arbetsgivare och arbetstagare, men är inte kollektivavtalad utan en del av den allmänna pensionen och betalas ut livsvarigt per automatik vid 67 års ålder, vilket är den statliga pensionsåldern. Tjänstepensionen kan tas ut från 60 års ålder eller 3–5 år före den statliga pensionsåldern, beroende på tjänstepensionsordning och födelseår.

Tjänstepensionen är i huvudsak kollektivavtalad³¹ och har genom olika reformer fått ökad täckningsgrad, och större delen av de anställda har tjänstepensionsintjänande idag. Det finns inget fast antal centrala tjänstepensionsplaner i Danmark, istället finns ett stort antal pensionslösningar kopplade till olika kollektivavtal inom både privat och offentlig sektor. Pensionslösningarna är ofta uppdelade efter yrkesgrupper. Dessa administreras av ett begränsat antal pensionsfonder.

Tjänstepensionerna i Danmark är huvudsakligen premiebestämda. Avsättningarna ligger på omkring 13–21 procent av lönen, men nivån kan variera beroende på yrkesgrupp, bransch och individuella val.³² Förmånsbestämda inslag förekommer, främst inom den offentliga sektorn, men de har minskat kraftigt över tid precis som i Sverige.

I takt med att fler generationer omfattas av tjänstepension under hela arbetslivet i Danmark förväntas tjänstepensionerna få större betydelse för den totala pensionen.

³¹ Förutom kollektivavtalad tjänstepension finns även företagspension som är en överenskommelse mellan arbetsgivare och pensionsbolag, men också tjänstemannapensioner för tjänstemän anställda i staten, kommuner och regioner.

³² Många kollektivavtal har valfrihetssystem som innebär att individen har möjlighet att välja mellan lön, pension eller ledighet. Möjlighet finns även att betala in extra utöver den avtalade avsättningen.

Idag utgör tjänstepensionen en mindre andel av den totala pensionsinkomsten för låginkomsttagare, medan tjänstepensionen kan utgöra 40–60 procent eller mer av den totala pensionen för medel- och höginkomsttagare.

Uttag av tjänstepension

Vissa delar av tjänstepensionen kan tas ut livsvarigt och andra tidsbestämt. En del av avsättningarna som görs till tjänstepensionen placeras i en så kallad ratepension, med en tidsbestämd utbetalning på minst tio år och högst 30 år, medan en annan del placeras i en så kallad livrente (livsvarig pension) med livsvarigt uttag.³³ Detta innebär att det inte är möjligt att ta ut all intjänad tjänstepension tidsbegränsat.

Fördelningen mellan ratepension och livrente varierar dels beroende på pensionsordning, dels beroende på skattemässiga skäl. Ratepension omfattas av ett avdragsbegränsat sparande, vilket innebär ett tak för hur mycket som kan sättas in med full skattemässig avdragsrätt.³⁴ När detta tak uppnås placeras resterande sparande normalt i livrente. Detta upplägg bidrar till att en större andel av tjänstepensionen betalas ut livsvarigt, särskilt för höginkomsttagare.

Det danska pensionssystemet är därmed strukturellt utformat för att främja livsvariga pensionsutbetalningar, eftersom det finns gränser för hur mycket som kan avsättas till ratepension med tidsbestämda uttagsalternativ. Liksom i Sverige saknas övergripande statistik över olika uttagstider av tjänstepension i Danmark.

6.3 Finland - pensionssystem med två integrerade delar

Det finska pensionssystemet skiljer sig från de övriga nordiska ländernas. Här finns i huvudsak två integrerade delar, en lagstiftad inkomstrelaterad arbetspension (työeläke) som är kollektivavtalad och obligatorisk för alla anställda och egenföretagare. Därutöver finns en statlig allmän pension (kansaneläke/folkepension) som är en bosättningsbaserad minimipension med garantipension. Arbetspensionen klassas enligt OECD som en statlig pension då den är lagstiftad och utgör huvuddelen av det nationella pensionssystemet, men den har egenskaper av en tjänstepension då den finansieras av både arbetsgivare och arbetstagare. Därav betraktas den här som tjänstepension.

Finland har på så sätt inte samma tydliga uppdelning mellan allmän pension och tjänstepension som i övriga Norden. Arbetspensionen utgör den dominerande delen av pensionen medan den statliga pensionen med garantipension fungerar som ett

³³ Kapital från en ratepension kan i vissa fall vid pensionsuttag användas för att teckna en livsvarig pensionslösning, beroende på pensionsbolagets villkor. En omvandling i motsatt riktning, från livrente till ratepension, är däremot i praktiken inte möjlig eftersom livrente är en livsvarig försäkringsprodukt kopplad till livslängdsrisk och inte ett fritt disponibelt kapital.

³⁴ Taket uppgår till cirka 99 400 SEK (2026).

kompletterande grundskydd för personer som har låg eller ingen arbetspension. År 2024 fick cirka 67 procent av pensionärerna endast arbetspension, 28 procent både arbetspension och statlig pension samt fem procent bara statlig pension.³⁵

Det finns flera lagstadgade arbetspensionssystem i Finland, där de viktigaste är TyEL för privatanställda arbetare, JuEL för kommunal och statlig sektor och YEL för egenföretagare. TyEL omfattar den största delen av arbetskraften.

Arbetspensionssystemet har inget inkomsttak. Systemen förvaltas av bland annat pensionskassor och pensionsstiftelser, men regelverket är nationellt samordnat och enhetligt.

Ålder för uttag av pensionen varierar beroende på födelseår och höjs successivt med ökad medellivslängd. För personer som är födda på 1960-talet är lägsta ålder cirka 64–65 år.

Uttag av tjänstepension

Arbetspensionen är ett livsinkomstbaserat system och betalas endast ut livsvarigt. Den individuella valfriheten är därmed liten.

6.4 Island - pensionssystem där tjänstepensionen dominerar

På Island är tjänstepensionen eller arbetsmarknadspensionen, lífeyrissjóður, obligatorisk och utgör den största delen av den totala pensionen, medan den statliga pensionen ligger på en relativt låg nivå. Den statliga pensionen fungerar främst som ett grundskydd för personer med låg eller ingen tjänstepension och syftar till att garantera en minimipension. Den statliga pensionen kan tas ut från 67 års ålder, men uttag från 65 års ålder kan i vissa fall även beviljas.

Generellt står tjänstepensionen för omkring två tredjedelar av de totala pensionsutbetalningarna på Island, medan den statliga (inkomstprövade) pensionen står för ungefär en tredjedel.³⁶ Tjänstepensionssystemet på Island är i huvudsak premiebestämt och fondbaserat, med omkring 20–25 pensionsfonder.

Den obligatoriska tjänstepensionen finansieras av arbetstagare och arbetsgivare. Enligt lag är minimiavsättningen 12 procent av lönen, men många kollektivavtal föreskriver högre minimiavsättningar än så, oftast 15,5 procent av lönen. Det finns även möjlighet att styra en del av nämnda premieavsättningar upp till 2–4 procent av lönen till privat pensionssparande eller tilläggs pensionssparande.

Lägsta ålder för uttag varierar mellan olika pensionsfonder, men ligger vanligtvis inom intervallet 62–70 år.

³⁵ FPA fickstatistik 2025.

³⁶ OECD (2023).

Uttag av tjänstepension

Livsvariga utbetalningar är huvudregel för tjänstepensionen. Men avsättningar som styrs till ett privat pensionssparande eller tilläggs-pensionssparande har mer flexibla uttagsregler, både vad gäller uttagsålder och uttagstid. Sådant sparande kan tas ut från 60 eller 62 års ålder, beroende på pensionslösning. Fram till 67 års ålder sker utbetalningarna vanligtvis med fasta månadsbelopp. Därefter kan eventuellt kvarvarande pensionskapital tas ut friare.³⁷

6.5 Sammanfattning – tjänstepensionen i de nordiska länderna

De nordiska pensionssystemen skiljer sig åt i balansen mellan allmän pension och tjänstepension samt graden av flexibilitet vid uttag.

Tjänstepensionens andel av den totala pensionen i Norge varierar precis som i Sverige utifrån bland annat inkomstnivå. Tjänstepensionen är till stor del premiebestämd, liksom i Sverige, men uttagsreglerna är utformade för att motverka korta uttag, bland annat genom krav på att pensionen ska räcka fram till en viss ålder. Syftet är att säkerställa en stabil pensionsinkomst under en längre tid. Detta förstärks även av AFP-systemet, som fungerar som ett livsvarigt pensionstillägg.

Tjänstepensionen i Danmark är också premiebestämd, men till skillnad mot Sverige är systemet strukturellt utformat för att främja livsvariga uttag. Vissa delar måste tas ut livsvarigt, vilket begränsar möjligheterna att ta ut hela tjänstepensionen tidsbestämt.

Island och Finland är de länder där tjänstepensionen har störst betydelse och står för huvuddelen av pensionsinkomsten. Finland är tydligt inriktat på livsvariga uttag, vilket även gäller Island i stor utsträckning. På Island finns dock möjlighet att placera delar av tjänstepensionsavsättningarna i privata pensionslösningar med mer flexibla uttagsmöjligheter.

Sammanfattningsvis erbjuder de nordiska länderna, med undantag för Finland, till viss del flexibla och tidsbestämda uttagsmöjligheter. Dessa är dock ofta reglerade inom tydliga ramar till skillnad från i Sverige. Tidsbestämda uttag kombineras dessutom ofta i övriga Norden med pensionsdelar som endast kan tas ut livsvarigt.

6.6 Kort om tjänstepensionerna i Tyskland och Nederländerna

Tyskland

Tjänstepensionen spelar en mindre roll i Tyskland än i Sverige. I det tyska pensionssystemet dominerar den allmänna statliga pensionen, medan tjänstepensionen

³⁷ I vissa fall kan ett engångsbelopp betalas ut om beloppet är under ett visst tak. Detta belopp är för närvarande ungefär 145 000 SEK 2026.

fungerar som ett kompletterande inslag och varierar mellan olika branscher och arbetsgivare.

När det gäller utbetalningar av tjänstepension är det tyska systemet generellt mindre flexibelt än det svenska. Livsvariga pensionsutbetalningar är den vanligaste formen, särskilt i arbetsgivar- och kollektivavtalade pensionslösningar. Tidsbegränsade uttag förekommer, men är mindre vanliga och kan i många fall vara skattemässigt mindre fördelaktiga.

Nederländerna

I Nederländerna står tjänstepensionen för en betydligt större andel av den totala pensionen än i Sverige. För medel- och höginkomsttagare uppskattas tjänstepensionen i genomsnitt utgöra cirka 60–70 procent av den totala pensionsinkomsten. För låginkomsttagare är andelen lägre, eftersom den statliga pensionen då utgör en större relativ andel av inkomsten.³⁸

Historiskt har tjänstepensionssystemet i Nederländerna huvudsakligen varit förmånsbestämt, men i nuläget sker en strukturell övergång mot premiebestämda system. För att kunna samla tjänstepensionen på ett ställe finns möjlighet att flytta intjänad tjänstepension till en ny arbetsgivares pensionsfond. Till skillnad från Sverige finns ingen samlad nationell struktur för tjänstepensioner, utan systemet består av ett stort antal bransch- och företagsbaserade pensionsfonder.

I Nederländerna är livsvariga utbetalningar norm och möjligheten till tidsbegränsade uttag är i praktiken mycket begränsad, med undantag för mycket små pensionsbelopp. Det pågår även en diskussion om att möjliggöra uttag av en mindre del som engångsbelopp vid pensionering.

Systemets regelverk och utformning syftar till att säkerställa en stabil livsvarig inkomst och minimera risken för att pensionskapitalet uttöms under individens livstid. Pensionen betalas normalt ut från den lagstadgade pensionsåldern, även om viss möjlighet finns att tidigarelägga eller senarelägga uttag inom givna ramar.

³⁸ European Commission (2021); OECD (2023)

7. Diskussion och slutsatser

Allt vanligare med kortvariga tjänstepensionsuttag

Den allmänna pensionen har försvagats samtidigt som tjänstepensionen, som var tänkt att utgöra ett komplement, har vuxit i betydelse och blivit en nödvändighet för pensionärers ekonomiska trygghet. Idag förväntas tjänstepensionen täcka upp för försvagningen av allmän pension samt till viss del också för den privata pensionens frånvaro. När tjänstepensionens andel av den totala pensionen ökar får frågan om dess uttagstider allt större betydelse för den samlade pensionsinkomsten.

Våra beräkningar visar att de räkneexempel som tar ut all tjänstepension kortvarigt får betydande minskningar av inkomsten efter fem respektive tio år som pensionärer. Det handlar om inkomstfall på 40 respektive 26 procent. Utan tjänstepension finns en risk att pensionen inte ens täcker utgifter som Konsumentverket bedömer som nödvändiga. Att allmän pension inte räcker långt bekräftas av medlemmarna, där sju av tio uppger att de inte skulle klara sig på enbart allmän pension, vilket tydligt illustrerar tjänstepensionens betydelse för den totala pensionen. Pensionsmyndigheten varnar dessutom på sin webbsida för att stå utan tjänstepension.

Medlemsundersökningen indikerar att nästan varannan pensionär inte har någon tjänstepensionsutbetalning kvar, alternativt en mindre sådan, när de når åldern kring 70–75 år. Kortvariga uttag är alltså brett förekommande, framförallt bland yngre pensionärer. En majoritet av dem som tar ut tjänstepensionen på max tio år svarar därtill att det handlar om en stor del av tjänstepensionen. Därutöver anger en av tre att de inte har några andra inkomster utöver allmän pension och tjänstepension.

Ökat individuellt ansvar samt grannländernas modeller

Ansvaret för ekonomisk trygghet efter arbetslivet har flyttats från pensionssystemet till individen. Numer ligger viktiga beslut kring pensionen, som uttagsåldrar generellt sett och uttagstider för tjänstepensionen, i hög grad hos individen. Utöver att regler och åldersgränser skiljer sig mellan allmän pension och tjänstepension kan en individ mycket väl ha tjänstepensioner från olika avtal, vilka i sin tur har olika regelverk och åldersgränser samt en rad olika uttagstider att välja emellan. Detta gör pensionssystemet spretigt och svåröverskådligt för många.

Ett långt större individuellt ansvar medför behov av medvetna beslut, vilka kräver kunskap om allt från pensionssystem till skattesystem samt förmåga att planera långsiktigt. Det är heller inte säkert att individerna förstår vidden av nämnda ansvar. Detta innebär en risk att den enskilde underskattar både tjänstepensionens betydelse för livslång ekonomisk trygghet och sin egen livslängd, vilket kan betyda otillräckliga inkomster senare i livet.

Jämförelsen med grannländerna visar likheter som exempelvis övergång mot mer premiebestämda tjänstepensioner, men också olikheter med annorlunda tyngd på pensionsdelarna och skiftande regelverk. Grannländerna har olika former av strukturella begränsningar som styr uttagen av tjänstepensionen mot livsvariga eller längre uttag för hela eller merparten av tjänstepensionen. I de studerade länderna har individerna överlag mindre handlingsutrymme avseende uttagsval, med tanken att säkerställa en stabil och livslång pensionsinkomst. Samtidigt innebär ländernas olika lösningar att riskerna fördelas olika mellan individen och samhället. Sverige förefaller ha den största flexibiliteten avseende uttagstider och i många fall för hela tjänstepensionen.

Förändring av rollfördelningen inom total pension – utan diskussion och analys

I Sverige är allmän pension tänkt att utgöra den trygga grunden i den totala pensionen, den når alla och kan enbart tas ut livsvarigt. Det är också utifrån denna princip som tjänstepensionssystemet har utformats, som ett komplement till den statliga pensionen. När tjänstepensionen har blivit en nödvändighet inom total pension förändras rollfördelningen inom pensionssystemet. En sådan utveckling bör inte ske utan offentlig diskussion och noggrann analys av dess konsekvenser för både individ och samhälle.

Prognosen för framtiden i Sverige är dels att tjänstepensionens vikt inom total pension växer dels att möjligheterna till korta uttag ökar när premiebestämda tjänstepensioner blir alltmer dominerande. Denna kombination kan vara bekymmersam. Redan idag är korta uttag av stora delar av tjänstepensionen vanliga. Frågan om uttagstider och tjänstepensionens roll inom pensionssystemet måste därför diskuteras och prioriteras högre. I grunden handlar det om tjänstepensionens funktion: ska den ge långsiktig ekonomisk trygghet eller fungera som en kortvarig ekonomisk förstärkning?

Det som behöver diskuteras av alla aktörer engagerade i pensionsfrågorna är ytterst huruvida tjänstepensionen ska fungera som ett komplement till allmän pension eller vara en nödvändighet inom den totala pensionen. I grova drag skulle en sådan diskussion innebära två förhållandevis olika spår.

Om tjänstepensionen ska utgöra ett komplement, det ena spåret, är det inte orimligt med möjlighet till kortvariga uttag av åtminstone delar av den. Och så länge inga beslut har tagits eller annat har kommunicerats skulle man kunna utgå från att denna kompletterande funktion fortfarande är målsättningen. Men för att tjänstepensionen ska kunna utgöra ett komplement krävs att den allmänna pensionen förstärks för dagens och framtidens pensionärer.

Om tjänstepensionen däremot ska vara en nödvändighet, det andra spåret, som trots att någon målsättning inte har förändrats kommit att bli verkligheten för många äldre bör även uttagsmöjligheternas tidshorisonter diskuteras. Ett sådant synsätt aktualiserar också frågor om avtalens utformning och avsättningsnivåer, huruvida tjänstepensionen

bör göras obligatorisk och om behov av övergångsregler och ekonomiskt stöd för de som inte omfattas av en fullödlig tjänstepension under ett helt arbetsliv.

Rollfördelningen inom total pension behöver det också resoneras kring. Anser politiken att den rollfördelning som uttalades som väl avvägd vid pensionsreformen också ska gälla idag? Fortsatt passivitet håller inte, förändringarna inom total pension är redan långtgående och får idag stora effekter för människors ekonomiska trygghet som pensionärer. Om uppemot varannan pensionär har enbart allmän pension kvar när ungefär halva pensionärlivet återstår, är tanken att samhället då ska stå för kostnaderna genom exempelvis ett utbyggt grundskydd? **Det är dags att politiken intresserar sig för och ger besked om rollfördelningen samt gör allvar av beskedet för nio år sedan om att se över uttagstiderna i tjänstepensionen.** För frågan handlar även om balansen mellan individens och samhällets ansvar för pensionen generellt sett.

Balans mellan långsiktig ekonomisk trygghet och flexibilitet

När det gäller uttagstider handlar det hela också om att hitta en jämvikt mellan flexibilitet å ena sidan och inkomsttrygghet över tid å andra sidan. En harmonisering av tjänstepensionsavtalens regelverk avseende utbetalningsålder, intjänandeåldrar och uttagstider skulle förenkla för individerna, särskilt när allt fler har intjänande från olika avtal. Ett sådant arbete bör också ta hänsyn till samspelet mellan tjänstepensionen och den allmänna pensionen.

En annan möjlig väg skulle kunna vara en lösning som i Norge, där man eftersträvar att samla alla tjänstepensioner på ett konto. Eller möjligen en liknande metod som i Danmark, där bara en viss del av tjänstepensionen kan tas ut kortvarigt. Det måste oavsett säkras att alla individer kan fatta medvetna beslut kring sin pension. Och även om tio år numer är kortast möjliga uttagstid i några avtal är även det en förhållandevis kort tid, drygt halva pensionärlivet väntas då återstå.

SPF Seniorerna och SKPF Pensionärerna anser att politiken behöver ge tydliga besked till väljarna kring vad som är en önskvärd rollfördelning inom total pension. Utöver detta behöver frågan om uttagstider i tjänstepensionen diskuteras, konsekvenser beaktas och förändringar göras så att människor kan fatta medvetna beslut.

Vi anser att långsiktig ekonomisk trygghet bör prioriteras. Därför bör rollfördelningen inom total pension återställas så att allmän pension återtar sin roll som en trygg grund medan tjänstepensionen utgör ett komplement. Det betyder att pensionsavgiften måste höjas och komma både dagens och framtidens pensionärer till del, genom en omfördelning inom befintlig arbetsgivaravgift. Vidare menar vi att det behövs en löpande översyn av hela pensionssystemet.

Källor

Utredningar, rapporter mm

ATP (2025), Pension i tal 2025

Beskæftigelsesministeriet (2022), Fremtidssikring af et stærkt pensionsystem

Finanspolitiska rådet (2022), Pensionssystemet och pensionärernas inkomster

Folksam (2025), Pensionsrasen fortsätter - En rapport om pensionsnivåerna 2025

Forsikring & Pension (2026), Danskernes pension - en model i verdensklasse,

Fpa (2025), Fickstatistik 2025

Minpension (2022), Kompensationsrapporten 2022 - Hur mår våra pensioner på börsen?

Minpension (2024), Kompensationsgradsrapporten 2023

Pensionsmyndigheten (2026a), Nyblivna pensionärers kompensationsgrader

Pensionsmyndigheten (2026), Tjänstepensionerna 2026 - En översikt om villkoren inom de fyra största kollektivavtalsområdena

Regeringens proposition, Prop. 1993/94:250, Reformering av det allmänna pensionssystemet

SPF Seniorerna (2021), Trygg pension

SPF Seniorerna (2023), Lönar det sig att arbeta för pensionen?

Svensk Försäkring (2026), Tjänstepension - Livförsäkrings- och tjänstepensions företagets roll och betydelse

Statistik

Pensionsmyndigheten databas

Pensionsmyndigheten, Typfallsmodellen 2026

Statistiska Centralbyrån (SCB), Pensioner-fil

Myndigheter och organisationer i grannländerna som besvarat frågor och hjälpt till med faktauppgifter

Eläketurvakeskus Pensionsskyddscentralen

Finans Norge

Finanssiala/ Finnish Centre for Pensions

H&P Insurance and Pension Denmark

Webbsidor mm

Borger.dk, *Yrkespensioner* (besökt 30 mars 2026)

DutchTaxGuide, *Yrkespensioner i Nederländerna* (besökt 26 maj 2026)

Government.no, *Det norske pensjonssystemet – vad du behöver veta* (besökt 1 april 2026)

Government of the Netherlands (2023), *Future of Pensions Act (Wet toekomst pensioenen)* (besökt 30 mars 2026)

Konsumentverket, *Beräknade hushållskostnader 2025 och 2026*

KPA Pension, *KAP-KL - Tjänstepension inom kommun och region - KPA Pension*, (besökt 15 april 2026)

Landsbankinn hf, *Viktig information om pensjonssparande* (besökt 26 maj 2026)

Matpriskollen, *Koll på kassen!* (besökt april 2026)

Max Planck Institut für Sozialrecht und Sozialpolitik – MPISOC, *Det finska ålderssäkerhetssystemet år 2020* (besökt 26 maj 2026)

Nav.no, *Alderspension* (besökt 8 maj)

NHO Arbinn, *Tjenestepensjoner* (besökt 30 mars 2026)

NHO Arbinn, *Egen pensjonskonto* (besökt 7 maj 2026)

Nordiskt samarbete webbsida, *Det isländska pensjonssystemet* (17 april 2026)

OECD, *Pensions at a Glance 2023 - Country Profiles* (besökt 17 april 2026)

Pensionsskyddscentralen, *Nederländernas pensjonssystem* (besökt 17 april 2026)

Pensionsmyndigheten webbsida, *Det här är tjänstepension*, (besökt 25 mars 2026)

Pensionsmyndigheten webbsida, *Finansiering av pensjonssystemet*, (besökt 25 mars 2026)

Pensionsmyndigheten webbsida, *Varannan 66-årig kvinna väntas bli 90 år*, (besökt 27 april 2026)

SPV, *Så här kan du ta ut din tjänstepension* (besökt 15 april 2026)

Tela.fi, *Det finländska pensjonssystemet* (besökt 16 april 2026)

Tyoelake.fi, *Pension i olika livssituationer* (besökt 17 april)

Tack till Eläketurvakeskus Pensionsskyddscentralen, Finans Norge, Finansiiala/Finnish Centre for Pensions och H&P Insurance and Pension Denmark för era bidrag till denna rapport.

SPF Seniorerna
Box 38063
100 64 Stockholm
Telefon: 08-692 32 50
E-post: info@spfseniorerna.se

SKPF Pensionärerna
Box 3619
103 59 Stockholm
Telefon: 010-222 81 00
E-post: info@skpf.se